

Izzivi obnovljivih virov in varstvo okolja

TRAJNOSTNO ŽIVLJENJE NIMA ALTERNATIVE

Dalibor Hatić
mag. ing. silv., CE

Zdi se, da se ideje, ki se na področju varstva okolja in narave razvijajo že desetletja in počasi prodirajo v zavest državljanov sveta, končno uresničujejo v izvedljiv trajnostni razvoj.

Nesporno je, da živimo v času velikih sprememb. Globalno in zlasti v Evropi se misli utrjujejo, načrti s cilji so pripravljani in posredovani, kazalniki spremljanja uspešnosti so opredeljeni in se opazno izvajajo na vseh ravneh - na mikro in makro ravni. Vse manj je ciljev aktivizma in vedno več dejavnosti, ki iščejo celovite rešitve, ki presegajo zgolj en strokovni pristop in vidik.

NOVA NORMALNOST

Časi, ko se je varstvo okolja uporabljalo kot krinka, ki so jo države in korporacije uporabljale za metanje peska v oči javnosti, so minili. Uporaba varstva okolja za oblikovanje podobe (napačne) uporabe družbeno odgovornega poslovanja za t. i. zeleno zavajanje (»greenwashing«) ni več prepričljivo. Da-

nes družbeno odgovorno poslovanje postaja neizogiben pogoj za dolgoročno trajnostno poslovanje, ki ga v Evropski uniji predpisuje direktiva o nefinančnem poročanju. Ta direktiva se bo do konca leta bistveno spremenila in bo postala verodostojno orodje za ocenjevanje upravičenosti podjetij za pridobivanje sredstev za razvojne projekte.

Prav tako so minili časi, ko so razvijalci, inženirji in projektanti na varstvo okolja in narave gledali kot na težave. Do denarja za razvojne projekte ni več mogoče priti brez »bona fide« dokumentacije in dovoljenj, namenjenih varstvu okolja in narave. Novost je v tem, da ni več nobenega dvoma, da se je »vlak paradigme okolje - narava« razširil in pridobil še en vagon - »družba«! Sestava skriva tudi delček »zdravja«, ki so ga v preteklosti dokaj neuspešno poskušali vključiti v prakso z izjavo o vplivih na zdravje kot del standardne okoljske dokumentacije. Upamo, da bo tudi evropska uredba kmalu dopolnjena v tem smislu. Tako so počasi vsi spoznali, da je življenje na trajnosten način v obnovljenem okolju edina možnost, ki nima alternative. Tu in tam kak politik ali stranka (pod vplivom kakšne interesne skupine) ali nasilni posameznik, ki misli, da denar še vedno lahko kljubuje »neustavljivi ideji, za katero je napočil čas«, vsiljuje politiko kratkoročnega trajanja in omejenih koristi ne glede na posledice. Tudi poklicni odpor v tradicionalnih panogah, v katerih so se imeli ljudje za edinega pooblaščenega in resničnega »upravitelja in zagovornika naravnih virov«, se počasi topi in ljudje sprejemajo novo resničnost. Vendar se ne smemo zavajati ... Vse naštete oblike razmišljanja, politike in pristopi so še vedno bolj ali manj zastopani na različnih ozemljih in še vedno je treba vztrajno delati, da bi »novo razmišljanje« postalo »novo normalno razmišljanje«.

EVROPSKI ZELENI DOGOVOR

Evropska unija je medtem pripravila evropski zeleni dogovor, novo strategijo za rast, ki obravnava tri ključna področja delovanja, ki so tesno prepletena. Cilj strategije je doseči ničelne neto emisije toplogrednih plinov do leta 2050 in prekiniti pogojenost gospodarske rasti z nevzdržno rabo virov, ne da bi pri tem nastala škoda katerikoli regiji, skupini ali posamezniku. Čeprav se v Sloveniji tu in tam še vedno omenja zeleni načrt, pa na žalost ni govora o eni ključnih in celovitih reform finančnega sektorja, ki jo je

Evropska komisija začela leta 2018 s sprejetjem Akcijskega načrta za financiranje trajnostne rasti.

Zakaj je ta reforma tako pomembna? Ker preusmerja tok kapitala v spodbujanje trajnostnih naložb (kar je bilo doslej večinoma samo ubesedeno, a se ni izvajalo objektivno) v skladu z novim sistemom razvrščanja, t. i. taksonomijo, ki bo v prihodnjih letih postala ključni filter za prižiganje zelene luči za financiranje gospodarskih dejavnosti in v okviru InvestEU, sklada, ki je sestavni del evropskega proračuna v obdobju 2021-2027. Na vse to ima vpliv tudi covid-19: Načrt EU za oživitev gospodarstva po pandemiji covid-19, ki tudi (kdo mi si mislil) še vedno močno podudarja boj proti podnebnim spremembam, okrevanje gospodarstva, zdravje in nadaljnjo digitalizacijo. Vse naj bi se izvajalo z večjo hitrostjo ... veliko, veliko večjo! Znameniti »vlak, ki je bistven za trajnostni razvoj«, se daljša z dodatnimi vagoni. Zdaj so tukaj okolje - narava - družba - zdravje - hrana - energija - infrastruktura ...

Na svetovni ravni smo dobili globalne cilje Združenih narodov za trajnostni razvoj. Odličen nabor 17 ciljev, 169 podciljev in 232 kazalnikov, ki v bistvu določajo, k čemu stremimo in kaj moramo doseči - vsi mi, v vseh svojih dejanjih. Moram priznati, da smo se mi, ki delujemo na področju varstva okolja, sprva nekoliko ustrašili, da bo pandemija porušila te koncepte in povrnila staro sebično in kratkoročno razmišljanje, a zgodilo se je ravno obratno - pandemija deluje kot katalizator sprememb na bolje!

ENERGIJA, OKOLJE IN DRUŽBA

Vprašanje energije je politično, geostrateško, ekonomsko-finančno in družbeno-ekonomsko. Energija je sredstvo za gospodarsko in varnostno upravljanje sveta. Ameriški dolar se imenuje »petrodolar«, ker vsa svetovna trgovina z nafto poteka v dolarjih. Toda kaj se dogaja s svetom, ko v ta »red«, ki vlada že več kot stoletje in kjer obstajajo ogromna postrojenja, transportne in skladiščne zmogljivosti, denarni tokovi in viri financiranja, namenjeni prenosu energije oziroma denarja, kar vse ščiti močno vojaško kolesje in je močno vpeto v politične ambicije, uvedemo tri črke ... OVE? Naenkrat stebri, na katerih stoji ta celotna struktura, postanejo tresoče steklene noge!

Obnovljivi viri energije so konceptualno drugačna rešitev. Zakaj? Prvič, ni energenta,

« Časi, ko se je varstvo okolja uporabljalo kot krinka, ki so jo države in korporacije uporabljale za metanje peska v oči javnosti, so minili. »

“ **Pandemija deluje kot katalizator sprememb na bolje!** ”

ki se kupuje, in drugič, zagotavlja se proizvodnja na mestu porabe. Trgovina, prevoz in skladiščenje fosilnih goriv odpadejo. S tem povezano onesnaženje in opustošenje odpade. Odvisnost od sredstev za financiranje infrastrukture? Vse manjša! Obstaja možnost, da državljanska energetske skupnosti vlagajo lastne prihranke v razvoj teh potencialov. Tudi socialna vrzel se manjša in energetska revščina izumira, saj energija sčasoma postaja vse cenejša. Prihodnost je električna, vendar le, če je energija poceni!

Obnovljivi viri postavljajo temelje za industrijsko revolucijo 4.0 (na telekomunikacije odpade 10 % celotne svetovne porabe energije) in podnebno nevtralni svet, na politični ravni pa podlago za bolj uravnotežena razmerja svetovnih sil, zmanjšanje napetosti in povečanje osebne varnosti državljanov. Ali v tem prepoznate cilje ZN za trajnostni razvoj? Seveda.

TAKSONOMIJA

Navajamo nekaj dejstev, ponazorjenih na primeru vetrnih elektrarn in taksonomije ... Kot že omenjeno, se gospodarske dejavnosti v EU ne bodo več financirale, če ne bodo prestale filtra taksonomije. Taksonomija opredeljuje načela meril za ublažitev: podpora za prehod na brez emisijsko gospodarstvo, izogibanje uporabi tehnologij (tehnološke odvisnosti), ki ne podpirajo prehoda na gospodarstvo brez emisij, zagotavljanje standardov najboljše prakse v gospodarskih dejavnostih, ki prinaša posebne zahteve glede tehnologije v sekundarnih metodologijah in pragove (»threshold«).

Proizvodnja električne energije iz vetra je s to taksonomijo prepoznana kot pomembna gospodarska dejavnost, ki ključno prispeva k blažitvi in prilagajanju podnebnih sprememb. Da je tehnologijo mogoče vključiti v taksonomijo, je treba na podlagi ISO 14 067 dokazati, da je vpliv v življenjskem ciklu za proizvodnjo 1 kWh električne energije pod (nenehno) padajočim pragom: postrojenja, ki v svojem življenjskem ciklu proizvedejo manj ekvivalentnih emisij ogljikovega dioksida kot 100 g/(kWh), do leta 2050 izpolnjujejo pogoje, določene s taksonomijo (ta prag se bo zmanjševal vsakih pet let v skladu z neto ničelnimi emisijami CO_{2eq}, predvidenimi za leto 2050).

Pri oceni učinka tehnologije se bo upoštevalo merilo, da se ne sme povzročati znatna

škoda. Opaženo je bilo, da ne glede na to, da vetrna energija ključno prispeva k blaženju podnebnih sprememb, obstaja možnost nasprotja med njeno uporabo in ohranjanjem narave na lokalni ravni. Najpomembnejša vprašanja vključujejo:

- odpadke iz lopatic vetrnih turbin ob koncu njihove življenjske dobe,
- možne motnje, selitve ali trke ptic in netopirjev med gradnjo in obratovanjem vetrnih elektrarn,
- možen vizualni vpliv vetrnih elektrarn.

Glede na to je treba vse presoje vplivov na okolje izvesti skladno z Direktivo 2014/52/EU o presoji vplivov na okolje in Direktivo 2001/42/ES o strateški okoljski presoji, saj je treba zagotoviti izvajanje potrebnih omilitvenih ukrepov za zaščito biotske raznovrstnosti in ekosistemov. Za območja in objekte, ki se nahajajo v bližini občutljivih območij biotske raznovrstnosti (Natura 2000, območja pod zaščito Unesca, ključna območja biotske raznovrstnosti in zavarovana območja), je treba zagotoviti presojo v skladu z določbami strategije EU za biotsko raznovrstnost, Direktive 2009/147/ES o ohranjanju prosto živečih ptic in Direktive 92/43/EGS o ohranjanju naravnih habitatov ter prosto živečih živalskih in rastlinskih vrst. Pri tem je treba zagotoviti, da so načrti upravljanja biotske raznovrstnosti za območja vetrnih elektrarn oblikovani in se izvajajo v skladu s standardi delovanja Mednarodne finančne korporacije, da obstajajo omilitveni ukrepi za zmanjšanje vpliva na vrste in habitate ter da obstaja močan, dobro zasnovan in dolgoročen program spremljanja vpliva na biotsko raznovrstnost.

SPOROČILO ZA KONEC

Ker mora imeti vsako besedilo na koncu sporočilo, ga bomo zapisali tudi tukaj. Spoštujemo prizadevanja in delo generacij mnogih ljudi pred nami, ki so postavili te kakovostne temelje (strategija ZN in evropski zeleni program) za načrtovanje in izvajanje prihodnjih energetskih projektov. Zagotovimo sebi in generacijam, ki prihajajo, vzdih navdušenja, ki ga vzbuja pogled na edinstveno naravo, ki nas obkroža in katere del smo. ■

“ **Prihodnost je električna, vendar le, če je energija poceni!** ”